

УДК 796.853.26(497.115)

doi 10.46793/LZ-LIV2.197M

ОРИГИНАЛАН НАУЧНИ РАД

Примљен: 25.05.2024.

Прихваћен: 13.08. 2024.

Др Никола Мијатов*

Научни сарадник

Институт за савремену историју, Београд

КАРАТЕ НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ: ОД МЕЂУЕТНИЧКЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ ДО ДЕЗИНТЕГРАЦИЈЕ

Апстракт: Простор Косова и Метохије има богату борилачку традицију. Карате долази у Југославију 1963. године а већ 1969. године отварају се први клубови у јужној српској покрајни. Нова борилачка вештина постала је веома популарна где су ницали мултиетнички клубови широм Косова и Метохије и окупљали на хиљаде каратиста. Интеграција Албанаца била је потпуна: под патронатом др Илије и Владимира Јорге многи Албанци положили су за највиша мајсторска звања. Истакнути албански мајстори су били и предавачи на карате семинарима у Србији. Од каратиста са Косова и Метохије истицали су се Оливер Ивановић и Назми Ибередемај који су деценијама заједно сарађивали. Рат је овај карате суживот у потпуности прекинуо да би потом међу припадницима тзв. ОВК пронашли Исака Муслиу. Муслиу је био управник логора и који је потом у Хашком суду оптужен за ратне злочине где истицало његово мајсторство каратеа али и злоупотреба ове вештине.

Кључне речи: Косово и Метохија, карате, Оливер Ивановић, Назми Ибередемај, Исака Муслиу

*

Карате је древна борилачка вештина чије је порекло прекривено велом мистерије. Највероватније настала је у Кини где се називала кемпо, или „кинеско песницење“. Међутим, тек на Окинави добиће своју препознатљиву форму.¹

Окинава је острво са засебном историјом и културом између две силе: Јапана и Кине. Имиц острва формирао је управо карате и као такво је препознатљиво по свету. Кључни моменат је заправо јапанско освајање Окинава када је уведена забрана ношења оружја за локално становништво. Тиме су само самураји имали привилегију ношења мача и као такви суверено владали читавим острвом. Ипак, локално становништво је неговало у тајности

* nikolamijatov@gmail.com

¹ Ilija Jorga, Vladimir Jorga i Petar Đurić, *Karate: uvod u jednu veštinu borenja*, Beograd: Sporska knjiga, 1968, 11.

борилачке вештине голоруког борења где легенде говоре о хиљаде мртвих Јапанаца без убодних рана.²

Временом су се издвојили различити стилови каратеа. Сваки има свог засебног оснивача као највећег мајстора али и своје специфичности у виду техника, кретања или ката. Основни преглед карате стилова би изгледао овако:

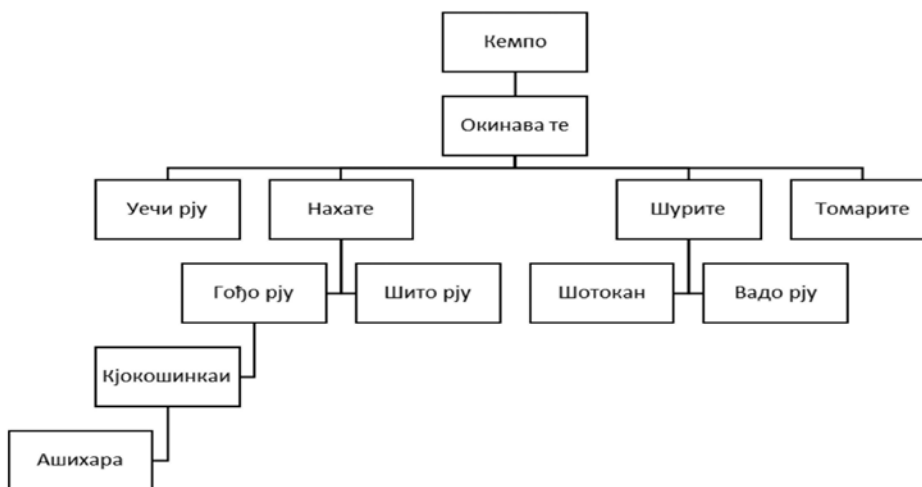

График 1: Стили каратеа.³

Најзначајнији и најпопуларнији стил је Шотокан, створен од стране Гинчин Фунакошија.⁴ Управо овај стил каратеа прошириће се читавим светом и уз своју спортску форму постаће препознатљив као једноставно – карате.

У Југославију зачетак каратеа се веже за чудо семинар који је држао Јапанац, извесни Нагаока. Осим цудоа, Нагаока је био мајстор и каратеа па је демонстрирао и ту вештину. Презентација је одушевила мајстора цудоа и циу цице и првог човека борилачких вештина у службама безбедности, Светислава Ивановића Еса који је одмах одлучио да пошаље на обуку неколико појединаца који би потом карате донели у Југославију. Одабран је Ђорђе Ђуричић који одлази на тромесечни курс у Швајцарску где по повратку 1963. године отвара први карате клуб у Србији: „Универзитетски карате клуб – Студент“.⁵

² Исто, 11; Fay Goodman, *The Ultimate Book of Martial Arts*, London: Hermes House, 1998, 26.

³ Зоран Ћирковић, Срећко Јовановић, *Борења: Вокс – Карате*, Београд: Факултет физичке културе, 2002, 177.

⁴ Fay Goodman, *The Ultimate Book of Martial Arts*, 28.

⁵ Ђорђе Ђуричић, Nenad Simić, *Kazivanja osnivača jugoslovenskog karatea: (put od džiu-džice do osnivanja karatea)*, Београд: Ђ. Ђуричић, N. Simić, 2023, 25-39.

Паралелно са иницијативом Ивановића и обуком Ђуричића, значајан је случајни сусрет са каратеом који ће обележити историју ове вештине у Југославији. У Дубровнику 1957. године браћа Владимир и Илија Јорга присуствовали су несвакидашњем спектаклу на плажи. Неименовани студент из Француске шетао се са својом девојком када су га напала четворица младића. На очиглед браће Јорги, студент их је сву четворицу савладао и то естетски врло привлачном ножном техником. Јорге су му пришле и упитале за тајну – тајна је био карате, француски студент је био мајстор ове вештине. Поклонио им је књигу о каратеу и браћа одушевљено почињу самостално да изучавају ову вештину.⁶ По формирању првог клуба 1963. године, одмах су узели активно учешће где је за председника клуба изабран Владимир Јорга.⁷

Даљи напредак каратеа у Србији је муњевит. Под патронатом Илије и Владимира Јорге ова далекоисточна вештина стекла је многе поклонице. Формално органивање је кренуло 1964. године када је оформљена Карате комисија при Цудо савезу Србије.⁸ Исте те 1964. године одржано је и прво карате првенство Србије које је било права сензација јер је шира публика имала прилике да види изблиза ову егзотичну далекоисточну вештину. Први првак Србије био је Владимир Јорга.⁹

Динамика развоја каратеа на Косову и Метохији

Простор Косова и Метохије има богату борилачку традицију. Најзаступљенија била су народна рвања која су се преносила са колена на колено, где би најчешће отац по традицији учио сина прве борилачке захвате.¹⁰ Међу српским становништвом пристуне су биле дисциплине у коштац, или у кости, и у појас, или у каиш.¹¹ Међу муслиманским становништвом турска традиција је преовладала па је тако најзаступљеније било пеливанско рвање које је постало неизоставни део традиције ових

⁶ Štiklica Lenko, *Karate: Bunkai vežbanje kata sa realnim protivnicima*, Beograd: Longin, 21.

⁷ Ring, "Tako je počelo u Srbiji", decembar 1990, broj 42, 34-35.

⁸ Ilija Jorga, Vladimir Jorga i Petar Đurić, *Karate: uvod u jednu veštinu borenja*, 12; Milan Radičević, *Karate na Kosovu i Metohiji*, Kosovska Mitrovica: Milan Radičević, 2019, 19-20; Ring, "Tako je počelo u Srbiji", decembar 1990, broj 42, 34-35.

⁹ Đorđe Đuričić, Nenad Simić, *Kazivanje osnivača jugoslovenskog karatea: (put od džiu-džice do osnivanja karatea)*, 54; Milan Radičević, *Karate na Kosovu i Metohiji*, 19.

¹⁰ Zoran Ćirković, Srećko Jovanović, Goran Kasum, *Borenja*, Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja, 2010, 16-17.

¹¹ Goran Kasum, Srećko Jovanović, Zoran Ćirković, „Narodni oblici rvanja i njihov uticaj na moderno rvanje“, *Aktuelno u praksi: Časopis za naučno-stručna pitanja u segmentu sporta*, br. 9. god XXII, 2010, 61-62.

народа.¹² Стога, карате је дошао на поднебље које је већ вековима добро упознато са принципима борења и као такво пригрило је ову далекоисточну вештину као нешто ново, егзотично али и ефикасно.

Шест година после првог клуба у Србији, оснива се карате клуб „Средњошколац“ у Приштини који је водио Драган Марић. Клуб је радио у физкултурној сали школе и отворен је 1969. године. Као такав представља зачетак изучавања каратеа на овом простору. На динамику развоја утицала је медицина јер Илија Јорга добија посао асистента катедри за физиологију на Медицинском факултету у Приштини. Паралелно са академском каријером, Јорга је неговао карте и ширио га по читавој Југославији па је његов долазак на Косово и Метохију значајно утицао на популаризацију ове вештине али и научни приступ истој. Одмах по доласку одржао је јавну презентацију каратеа која је одушевила публику.¹³

Интересовање за карате је било огромно и клуб „Средњошколац“ постао је препун чланова и на иницијативу Јорге оснива се други клуб – карате клуб „Универзитет“. Тренер је био исто Драган Марић а тренинзи су се одвијали у спортској сали Више педагошке школе у Приштини. Клуб је био мултиетнички, бројао око 200 чланова а за помоћног тренера изабран је Химли Ђураноли.¹⁴

Даљи развој је муњевит. Готово сваке године основа се по неки клуб где се истиче мултиетничност и равноправни третман свих каратека. Тако, 1971. године оснива се карате клуб „Приштина“. Тренер је био Радомир Филиповић а помоћни тренер Екрем Тараку. Кроз клуб ће проћи преко 10 000 чланова од којих су 800 биле жене. Године 1972. основан је и карате клуб „Тигар“ у Косовској Митровици под вођством тренера Драгана Петровића. Исте године оснива се и карате клуб „Партизан“ у Пећи где је главни тренер био Шемседин Кељменди а помоћни тренер Назми Ибердемај. Клуб је био мултиетнички где су под вођством албанских мајстора заједно тренирали и Срби и Албанци. Године 1973. оснива се карате клуб „Гимназијалац“ у Косовској Митровици и „Трепча“ у у Звечану. Велики клуб основан је 1974. године: карате клуб „Трепча“ у Косовској Митровици. Кроз клуб је прошло преко 6000 чланова. Председник клуба био је Агим Бектеши а тренер Оливер Ивановић. Помоћни тренер био је Фетах Бољетини. Наредне 1975. године оснива се карате клуб „Риниа“ у Приштини са тренером Исаком Љатифијем. У Пећи 1976. године оснива се карате клуб „22 децембар“ под вођством Рајка Гарића. Из тог клуба потећи ће првак Југославије у полусредњој категорији Дин Ибиши. Приштина добија нови клуб 1977. године: „Косово“ у Приштини. Тренер је био Нагип Мурати. Други клуб

¹² Zoran Ćirković, Srećko Jovanović, Goran Kasum, *Borenja*, 16-17.

¹³ Milan Radičević, *Karate na Kosovu i Metohiji*, 28, 33, 34.

¹⁴ Исто, 34-35.

добила 1978. године када се оснива карате клуб „Минатори“. Тренер је био Исак Љатифи а кроз клуб је прошло преко 7000 чланова. Клуб ће произвести 121 мајстора каратеа. Урошевац се упознао са каратеом 1978. године када се оснива се карате клуб „Борац“. Тренер клуба био је Фахри Махала. Кроз клуб ће проћи преко 4000 чланова. У Призрен карате долази 1978. године када је формиран истоимени карате клуб „Призрен“. Тренер је био Хавил Краснићи. У Подујеву је отворен клуб „Косовотранс“ са тренером Џеват Маколи.¹⁵ Године 1979. оснива се карате клуб „22 децембар“. Исте године оснива се и клуб „Батлава“ у Приштини под вођством Рамадана и Ислама Берише. У Ђаковици је 1982. основан клуб „Влазними“ са главним тренером Саседином Ђакова.¹⁶

Ван Шотокан стила истиче се Вадо-рју стил где су пионири овог екзотичног каратеа на Косову и Метохији браћа Зоран и Богољуб Карић. Кључни сенсеи Вадо-рју стила за Југославију био је Марко Ницовић. Макоото а међу ученицима били су и Карићи који 1973. године оснивају први Вадо-рју карате клуб на Косову и Метохији. Испоставиће се да је клуб био и последњи: после три године престао је са радом и као такав представља почетак и крај изучавања овог мало познатог стила на том простору.¹⁷

Прво првенство Косова и Метохије у Шотокан стилу одржано је 1973. године. Организатори су били Илија и Владимир Јорга а главни судија је био Слободан Вучинић. Прваци по категоријама показују мултиетничност такмичења али и равноправни третман свих: Мирослав Петровић, Екрем Тараку, Нагип Мурати, Радомир Филиповић, Гани Мурати, Шемседин Кељменди, Исак Љатифи и Али Љатифи.¹⁸

Карате савез Косова и Метохије је основан 1974. године. За председника је изабран др Чедомир Ђорђевић, генерални секретар је био Радомир Филиповић, председник дисциплинске комисије Мирослав Ивановић а селектор и тренер репрезентације Косова и Метохије Нагип Мурати. У савезу је било укупно 8 клубова: три у Приштини, два у Пећи, два у Косовској Митровици и један у Звечану. Исте године организују се први тренерски течајеви. Као прве полазнике и као прве школоване тренера на Косову и Метохији проналазимо: Драган Петровић, Драган Трајковић, Јусуф Топали, Нагип Мурати, Радомир Филиповић, Исак Љатифи, Милош Масловарић, Мирко Петровић, Радоман Куч, Боро Белопавлић.¹⁹

Мултиетничност и равноправни третман свх је евидентат и код Индивидуалног првенства Југославије које је одржано у Косовској

¹⁵ Исто, 90-91.

¹⁶ Исто, 35-110.

¹⁷ *Crni pojas*, „Karate kao život“, jul/avgust 1988; Teruo Kono, *Karate: Put do crnog pojasa*, Beograd: BIGZ, 1987, 15; Milan Radičević, *Karate na Kosovu i Metohiji*, 51.

¹⁸ Milan Radičević, *Karate na Kosovu i Metohiji*, 50.

¹⁹ Исто, 61-63.

Митровици 1980. године. Учествовало је преко 150 такмичара из свих република. Такмичење је отворио председник карате клуба „Трепча“ Агим Бектеши. Коначно, многи Албанци постали су истакнути мајстори каратеа и као такви председавали су комисијама за полагања. Имамо пример из 1982. године када је одржано полагање за мајсторска звања у карате клубу „Партизан“ у Пећи. Комисија је била у саставу: Исак Љатифи, Бајрам Тропуша, Назми Ибердемај, Илија Јорга, Шемседин Кељменди и Венцеслав Недев.²⁰

Карате није остао ван идеологије социјализма која је од самих почетака социјалистичке Југославије била интегративни део њеног спорта.²¹ Карате клубови су редовно учествовали на слетовима поводом Дана младости. Имамо пример слета из 1979. године на којем су учествовали каратисти: Градимирка Ћирковић, Хасан Буњаку, Гани Тахири, Риза Селимај, Бесим Хасани и Рамадан Краснићи. Каратисти су учествовали у и радним акцијама. Имамо пример радне акције у Бору 1983. године у којој су учествовали између осталих и Смајо Скалонић, Нусрет Сејфић и Мирсад Прелић.²²

Од јапанских мајстора за развој каратеа на Косову и Метохији кључан је Таиђи Казе. Рођен од оца и деде цудисте, Казе је био болешљиво дете али се тренингом изградио у правог борца. Карате је пронашао у вихору Другог светског рата у коме је био активан учесник. Код Гинчин Фунакошија одлази 1944. године где одмах од свог учитеља прихвата мисију ширења каратеа по свету и са њиме једне нове слике Јапана.²³ Припадао је неколицини одбраних каратека који су добили задатак да путују по свету и шире идеју своје вештине. Тако Казе, Нишијама, Каназава, Еноеда и други били су врх леденог брега каратеа који је створију армију бораца у читавом свету.²⁴ Са Југославијом почео је сарадњу 1968. године и наредних 20 година је ту сарадњу неговао. Долазио је готово сваке године, стекао многе пријатеље али и заволео културу – волео је да пева песму „Тамо далеко“. О томе нам сведочи Јорга: „Својим изузетно лепим баршунастим гласом пева песму војника са Крфа; ваљда зато што је и сам проживео рат у његовом најсуровијем могућем облику. У Јапану колеге су га прозвале „дрвени каратиста“ због сарадње са социјалистичком Југославијом али њему тај

²⁰ Исто, 103-109.

²¹ Више о идеологији социјализма у југословенском спорту у: Nikola Mijatov, *Sport u službi socijalizma: jugoslovensko iskustvo 1945-1953*, Beograd: Čigoja štampa, Institut za savremenu istoriju, 2020.

²² Milan Radićević, *Karate na Kosovu i Metohiji* 54, 75, 94, 112.

²³ Велибор Димитријевић, *Казе Ха Карате-До : пут којим се ређе иде. Принципи & филозофија стила : за напредне вежбаче*, Ниш: В. Димитријевић, 37.

²⁴ Светислав Рајић, *Карате као самоодбрана : (специјално физичко образовање : приручник за припаднике службе обезбеђења у установама за извршење кривичних санкција)*, Ветерник: ЛИДЈ, 2000, 28.

надимак није сметао“. Карактеристику Казеа као сенсеа нам је оставио у његовој рођенданској честитци: „Он је у исто време доброћудни „стари“ добри учитељ, кога деца памте из основне школе. Он је животни учитељ или учитељ живота! Он је пријатељ и друг, али и бескомпромисни критичар са великим захтевима, готово до перфекције“.²⁵

Први сусрет са њим био је после полагања одржаног 1972. године под руководством Илије Јорге. Полагање је значајно јер су тада одабрани и истакнути чланови који би учествовали на летњем семинару „Улцињ 1972“ који је водио управо Таиђи Казе. На семинар су отишли истакнути чланови клуба: Драган Марић, Исак Љатифи, Јусуф Топали, Али Љатифи, Нагип Мурати, Радомир Филиповић, Драган Петровић, Зумер Лапај, Есад Шабовић, Скендер Краснићи, Радоман Куч и Милош Масловарић. Следеће 1973. године одржан је први међународни семинар на Косову и Метохији под вођством управо Таиђи Казеа.²⁶ Тако, преко Казеа, простор Косова и Метохије виноу се у саме врхове светског каратеа.

Други јапански велемајстор са којим су се сусреле каратеке са Косова и Метохије био је Хидетака Нишијама. Са надимком „снегом покривени вулкан“, Нишијама је својим картеом остављао сваког импресионираним. У својим борилачким почецима изучавао је кендо и џудо али се заљубио у карате у којем је дошао до највиших признања. Ширио је идеју каратеа по свету али и обучавао јапанску војску у овој вештини.²⁷ Карактерисао га је строго научни приступ вештини али и истанчана самурајска етика, о физичком сукобу наводио је: „Самурај је увек морао да има чисте мисли, тело и дух. У сукобу, или шиаиу, мој противник постаје мој учитељ и заузврат, ја сам његов учитељ“.²⁸

Нишијама је држао семинар у Крушевцу 1988. године. Листа предавача на том семинару показује равноправан третман свих, где се истицало као најзначајније знање каратеа а не национална припадност. Тако, уз Нишијаму предавачи су били и браћа Јорге али и Нагип Мурати (5. дан) и Шемседин Кељменди (4. дан). Занимљиво је да је тада одржано и полагање за више појасеве и степене црног појаса. Нишијама је био веома строг приликом полагања па је од укупно 70 кандидата, само је једанаест њих положило за 1. дан, један за 2. дан док су за 3. дан сви пали.²⁹

²⁵ *Crni pojas*, „Učitelju s ljubavlju“, septembar 1989, 16-17.

²⁶ Milan Radičević, *Karate na Kosovu i Metohiji*, 42, 56.

²⁷ *Crni pojas*, „Vulkan pod snegom“, februar 1989, 16.

²⁸ Nenad Simić, *Zlatna knjiga japanskog karatea I*, Beograd: N. Simić, 2015, 136; Radomir Mudrić, Nenad Simić, *Karate: Sensei Radomir Mudrić, 100 pitanja – 100 odgovora*, Beograd: R. Mudrić, N. Simić, 2020, 88.

²⁹ *Ring*, „Seminar sa Nišijamom“, mart 1988, broj 12, 21.

Дезитенграција мултиетничког каратеа на Косову и Метохији

Мултиетнички живот каратеа на Косову и Метохији нагло је прекинуо устанак тзв. ОВК 1998. године праћен са НАТО бомбардовањем 1999. године. Простор Косова и Метохије се поцепао по етничким шавовима и никаква даља сарадња, па макар и на спортском плану није била могућа. Карате као борилачка вештина одиграо је и своју улогу у овим сукобима и ту улогу ћемо настојати да оцртамо кроз најистакнутије каратисте са овог простора.

Од албанских каратиста, ученика браће Јорге истиче се Назми Ибердемај. Проналазимо га као помоћног тренера карате клуба „Партизан“, основаног у Пећи 1972. године. Главни тренер био је исто Албанац – Шемседин Кељемени али је читав клуб био мултиетнички где су раме уз раме тренирали и Срби и Албанци.³⁰

Први тренерски течајеви одржани су 1983. године пред комисијом Илије и Владимира Јорге. Тада је за тренерску лиценцу положио и Назми Ибердемај.³¹ 1987. извршено је полагање за судијске лиценце. Тада су положили за А лиценцу Назми Ибердемај и Оливер Ивановић.³² Следеће 1989. Назми Ибердемај такође полаже за интернационалног судију. Био је члан судијске комисије за читаву Југославију.³³ Тако, судијску осовину каратеа на Косову чинили су Оливер и Назим.

Данас Ибердемаја проналазимо као активног политичара али и активног каратисту. У политици, придружио се Демократској Лиги Косово чији је истакнути члан.³⁴ У каратеу, наставио је своју судијски каријеру али се истакао као кључни „сенсеи“ Косова после распада Југославије. Као директни ученик браћи Јорги, Таићи Казеа и Хидетаке Нишијаме, Ибердемај после дезитенграције каратеа на Косову остаје као најистакнутији мајстор.

У рату, преко архиве Хашког трибунала проналазимо албанске каратисте који су били чланови ОВК и злоупотребили ову вештину. Тако, извесни Зенели хвалио се својим знањем каратеа.³⁵ Ипак, највише се по злоупотреби каратеа истакао Исак Муслиу који се истакао у бици код Лапушника 1998. године. Потом, у „ослобођеном“ селу био је један од управника логора у коме су били заточени и зостављани Срби али и Албанци који нису били лојални политици ОВК. За злочине у овом логору суђено му је у

³⁰ Milan Radičević, *Karate na Kosovu i Metohiji*, 43-45

³¹ Исто, 112.

³² Исто, 121.

³³ Исто, 157.

³⁴ <https://metriku.com/nazmi-iberdemaj> Приступљено 29.04.2024.

³⁵ <https://www.icty.org/x/cases/limaj/trans/en/050901ED.htm> Приступљено 11.07.2023.

Хашком трибуналу али је на крају, 2005. године ослобођен свих оптужби. У стенограмима са суђења проналазимо да су су жртве сведочиле да су биле злостављане „техникама борилачких вештина“, попут „бруталних удараца ногом и руком“. Зенели се бранио да то није он у питању али је као један од доказа приложена његова чланска карата Карате Федерације Косова и Метохије. Додатно, наведен је документ у коме сам Зенели наводи да је мајстор каратеа, носилац црног појаса.³⁶

Са српске стране кључна личност је Оливер Ивановић. Свој карате пут започео је у карате клубу „Темпо“ у Загребу где се школовао на Војномашинској академији. На Косово и Метохији се вратио са плавим појасом и постао тренер карате клуба „Трепча“.³⁷ Клуб основан 1974. године за председника клуба имао је је Агим Бектешија а за помоћног тренера Фетаха Бољетинија. Кроз клуб је прошло преко 6000 чланова свих националности.³⁸

Ивановић је кренуо путем усавршавања у домену суђења: 1987. извршено је полагање за судијске лиценце. Тада су положили за А лиценцу Назми Ибердемај и Оливер Ивановић.³⁹ Већ следеће 1988. године Ивановић полаже Интернационалог судију, први тог ранга на Косову и Метохији.⁴⁰ Највећи део каријере провео је у карате клубу „Трепча“, касније преименованом у „Ктитор“.

Налазио се у гротлу политике на Косову и Метохији. Постао је политичар јер је политици био потребан каратиста. Како сам наводи, на чувеном мосту у Косовској Митровици све је почело јуна 1999. године на „са захтевом „момака са моста“ да им као карате мајстор помогнем у одбрани“. „Момци са моста“ били су стална стража Срба који су патролирали неформалном међуетничком границом. Организација иза њих била је Српско национално веће које је основано исте 1999. године и Ивановић убрзо постаје његов најистакнутији члан.⁴¹

Био је учесник ратова 1998-1999. године због чега му је касније и суђено за наводне ратне злочине. У оптужници се чак наводило да је био вођа паравојних формација. После рата оснива странку Грађанске иницијативе „Србија, демократија, правда“ чији је дугогодишњи председник и био. Настојао је да створи мост између Срба и Албанаца и да се косовско питање решава мирним путем. Убијен је 16.01.2018. године са шест метака у леђа. Ни данас околности његовог убиства нису разјашњене.⁴²

³⁶ <https://www.icty.org/x/cases/limaj/trans/en/041115IT2.htm> Приступљено 11.07.2023.

³⁷ Milan Radičević, *Karate na Kosovu i Metohiji*, 65

³⁸ *Исто*, 65

³⁹ *Исто*, 121.

⁴⁰ *Исто*, 139.

⁴¹ <https://balkaninsight.com/sr/2016/01/21/oliver-ivanovic-majstor-karatea-pora%C5%BEen-u-sudu-01-21-2016/> Приступљено 30.04.2024.

⁴² <https://oliverivanovic.com/biografija/> Приступљено 30.04.2024.

О употреби каратеа у политици Ивановић је истицао: “Гледам саговорника у очи, јер ми се чини да тако видим колико верује у то што прича. Исто као у каратеу: Мораш гледати у очи, јер се ту види намера, јер ако чекаш покрет, онда је већ касно, нећеш стићи да блокираш ударац, јер има предност. Исто је и у политици!”⁴³

Данас, на Косову постоје два савеза и карате се у потпуности поделио по националној основи. Са српске стране ту је Карате савез Косова и Метохије који је део Карате федерације Србије. Са друге стране, Албанци имају свој савез: Карате Федерацију Косова која је призната од стране Светске Карате Федерације 2014. године.⁴⁴

У каратеу се догодио и један од првих судара тзв. Косова и Србије на спортском пољу. Скандал је избио приликом Балканског првенства у каратеу 2014. године које се одржавало у Подгорици. У женској конкуренцији представница Косова Аљма Љоки освојила је злато док је представница Србије Неда Милошевић освојила сребро. Тако, на подијуму се се нашле заставе тзв. Косова и Србије једне до друге. У Србији догађај је окарактерисан као скандалозан и срамотан док је на тзв. Косову и сама каратисткиња дизана у небеса. Случај са заставама је окарактерисан као „прелепа сцена“ и нарочито је истицано да је застава тзв. Косова стајала који сантиметар више од Српске, са обзиром да је косовска каратисткиња заузела прво место.⁴⁵

Закључак

Са дугом борилачком традицијом простор Косова и метохије прихватио је далекоисточну егзотичну вештину каратеа. Од првог клуба 1969. године нови клубови су се само даље низали а број поклоника ове вештине растао је великом брзином. Десетине хиљада људи је прошло кроз карате клубове који су постали прави расадници бораца.

Од самог почетка, карате на Косову и Метохији био је мултетничког карактера. Сваки клуб имао је и Србе и Албанце као чланове а не ретко и тренери су били различите националности. Значајно је напоменути да су монопол над звањима, нарочито вишим дановима црног појаса, имале браћа Јорге које тај монопол нису злоупотребљавале. Тако, имали смо мноштво Албанаца са високим степенима црног појаса који су чак председавали у

⁴³ <https://oliverivanovic.com/oliver-je-govorio/> Приступљено 30.04.2024.

⁴⁴ <https://www.wkf.net/news-center-new/the-wkf-welcomes-the-national-federation-of-kosovo/131> Приступљено 29.04.2024.

⁴⁵ <https://www.koha.net/en/sport/410593/karateistja-qe-mundesoi-skenen-e-bukur-nga-podgorica> Приступљено 29.04.2024.

комисија приликом полагања за виша звања или пак водили семинаре у Србији заједно са истакнутим јапанским и српским мајсторима ове вештине.

Рат 1998-1999. године је нагло прекинуо овај мултиетнички карате суживот. Са албанске стране издвојио се Назми Ибердемај као најистакнутији мајстор ове вештине и истакнути судија. Данас Ибердемај је најцењенији „сенсеи“ карате на Косову и Метохији. У рату проналазимо Исака Муслиа, једног од управника логора у Лапушници који је управо злоупотребом каратеа мучио своје заточене жртве. Са српске стране истиче се Оливер Ивановић као најбољи каратиста са овог простора. У политику је ушао управо због каратеа јер је Србима на мосту у Косовској Митровици била потребна помоћ искусног борца. На врхунцу своје политичке каријере, Ивановић је убијен под и даље неразјашњеним околностима.

Литература:

Goodman Fay, *The Ultimate Book of Martial Arts*, London: Hermes House, 1998.

Димитријевић Велибор, *Казе Ха Карате-До : пут којим се ређе иде. Принципи & филозофија стила : за напредне вежбаче*, Ниш: В. Димитријевић.

Ђурић Ђорђе, Nenad Simić, *Kazivanja osnivača jugoslovenskog karatea: (put od džiu-džice do osnivanja karatea)*, Beograd: Ђ. Ђурић, N. Simić, 2023.

Jorga Ilija, Jorga Vladimir i Ђурић Petar, *Karate: uvod u jednu veštinu borenja*, Beograd: Sporska knjiga, 1968.

Kasum Goran, Jovanović Srećko, Ćirković Zoran, „Narodni oblici rvanja i njihov uticaj na moderno rvanje“, *Aktuelno u praksi: Časopis za naučno-stručna pitanja u segmentu sporta*, br. 9. god XXII, 2010, 31-45.

Kono Teruo, *Karate: Put do crnog pojasa*, Beograd: BIGZ, 1987.

Lenko Štiklica, *Karate: Bunkai vežbanje kata sa realnim protivnicima*, Beograd: Longin.

Mijatov Nikola, *Sport u službi socijalizma: jugoslovensko iskustvo 1945-1953*, Beograd: Čigoja štampa, Institut za savremenu istoriju, 2020.

Mudrić Radomir, Simić Nenad, *Karate: Sensei Radomir Mudrić, 100 pitanja – 100 odgovora*, Beograd: R. Mudrić, N. Simić, 2020.

Radičević Milan, *Karate na Kosovu i Metohiji*, Kosovska Mitrovica: Milan Radičević, 2019.

Simić Nenad, *Zlatna knjiga japanskog karatea I*, Beograd: N. Simić, 2015.

Рајић Светислав, *Карате као самоодбрана: : (специјално физичко образовање : приручник за припаднике служби обезбеђења у установама за извршење кривичних санкција)*, Ветерник: ЛИДЈ, 2000.

Ćirković Zoran, Jovanović Srećko, Kasum Goran, *Borenja*, Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja, 2010.

Ћирковић Зоран, Јовановић Срећко, *Борења: Вокс – Карате*, Београд: Факултет физичке културе, 2002.

Штампа:

Ring
Crni pojas

Интернет извори:

<https://metriku.com/nazmi-iberdemaj> Приступљено 29.04.2024.

<https://www.icty.org/x/cases/limaj/trans/en/050901ED.htm> Приступљено 11.07.2023.

<https://www.icty.org/x/cases/limaj/trans/en/041115IT2.htm> Приступљено 11.07.2023.

<https://balkaninsight.com/sr/2016/01/21/oliver-ivanovic-majstor-karatea-pora%C5%BEen-u-sudu-01-21-2016/> Приступљено 30.04.2024.

<https://oliverivanovic.com/biografija/> Приступљено 30.04.2024.

<https://oliverivanovic.com/oliver-je-govorio/> Приступљено 30.04.2024.

<https://www.wkf.net/news-center-new/the-wkf-welcomes-the-national-federation-of-kosovo/131> Приступљено 29.04.2024.

<https://www.koha.net/en/sport/410593/karateistja-qe-mundesoi-skenen-e-bukur-nga-podgorica> Приступљено 29.04.2024.

Summary

Nikola Mijatov

KARATE IN KOSOVO AND METOHİJA: FROM INTER-ETHNIC INTEGRATION TO DISINTEGRATION

The area of Kosovo and Metohija has a rich martial tradition in which folk wrestling stands out. When karate came to Serbia in 1963, in just a few years it had already left its mark in the southern Serbian province. The first club was opened in 1969, and soon numerous clubs appeared throughout the province where thousands of karate fighters trained. It is emphasized that all the clubs were multi-ethnic, where Serbs and Albanians practiced equally. The key sensei for the whole of Yugoslavia were Dr. Vladimir and Ilija Jorga, who did their

part in the complete integration of the Albanian masters. Albanians were also part of a committee during examinations for higher black belt degrees even in central Serbia. In addition, prominent Albanian karateka were also lecturers at seminars along with with great Japanese masters. The wars of 1998-1999 had its consequences and multi-ethnic karate of Kosovo and Metohija disintegrated. From prominent practitioners of karate, on the Albanian side, Nazmi Iberdemaj stands out as the most prominent expert in this skill. However, there is also karate master Isak Musliu, a member of the KLA who was accused in The Hague of abusing his victims in the Lapusnik camp with karate techniques. From the Serbian side, the most prominent is Oliver Ivanovic. He built his career in karate as a judge of the highest rank. In politics, he advocated inter-ethnic dialogue, but he was killed in 2018 under unclear circumstances.

